

Język polski, klasa III, 19.02.2021r.

Temat: Obóz jako tu i teraz człowieka zlagrowanego (cz.2).

Brama wjazdowa do Auschwitz

Rozładowywanie transportu i selekcja przybyłych do Auschwitz

Dziecięcy więźniowie obozu

Ćwiczenie 1.1

Wykorzystując informacje zawarte we fragmencie opowiadania Tadeusza Borowskiego, przyporządkuj określenia z pierwszej kolumny do właściwych elementów z kolumny drugiej.

Połącz w pary.

las	Perski Rynek
odcinek C	transport
FKL	krematorium
rampa	obóz kobiecy

Ćwiczenie 1.2

Zwróć uwagę na sytuację narracyjną, która ustanowiona została na początku opowiadania (budowa boiska i mecz piłki nożnej w obozie – transporty i masowość śmierci). Wyjaśnij, na jakiej zasadzie skonstruowana została ta sytuacja? Jaki efekt został przez pisarza w ten sposób osiągnięty?

Ćwiczenie 1.3

Wskaż w tekście przykłady innych sytuacji, które wydają się kontrastować z wizją obozu zagłady.

Ćwiczenie 1.4

Przeanalizuj zaprezentowany fragment opowiadania *Ludzie, którzy szli* pod względem czasowej relacji narracji i rzeczywistości przedstawionej. Zwróć uwagę na różnice w porównaniu z opowiadaniem *U nas, w Auschwitzu*.

Ćwiczenie 1.5

Zastanów się i wyjaśnij, jakie konsekwencje na poziomie wartościowania rzeczywistości przedstawionej wynikają z tak skonstruowanej sytuacji narracyjnej.

Wskazówka

Zrealizowane przez Borowskiego ze znaczną konsekwencją osadzenie narratora „tu i teraz” w obozie, w istotny sposób redukuje wpływ wszelkich kontekstów – w tym aksjologicznego – które mogłyby zostać wprowadzone „z zewnątrz”, tzn. ze świata przed lub poza obozem. W ten sposób pisarz osiąga efekt zdominowania perspektywy oglądu rzeczywistości obozowej przez świadomość człowieka zlagrowanego. By pokazać całą prawdę o skutkach procesu zlagrowania, Borowski każe odbiorcy zobaczyć obóz oczami człowieka zlagrowanego, z perspektywy teraźniejszości obozu.

Ćwiczenie 2.1

Określ kategorie estetyczne, które Tadeusz Borowski wykorzystał w przedstawionej wizji rzeczywistości obozowej.

Ćwiczenie 2.2

Zwróć uwagę na występujące w narracji zdrobnienia. Wyjaśnij, jaka jest, twoim zdaniem, funkcja tych zdrobnień. Jaki efekt estetyczno-emocjonalny powstaje w wyniku tego typu zabiegów?

Ćwiczenie 2.3

W tekście wielokrotnie powtórzone zostało zdanie, obecne także w tytule opowiadania: „ludzie szli”. Określ funkcję tego powtórzenia.

Ćwiczenie 2.4

Wyjaśnij, na jakiej zasadzie zbudowany został fragment: „Wróciłem z piłką i podałem na róg. Między jednym a drugim kornerem za moimi plecami zagazowano trzy tysiące ludzi.” Poszukaj w tekście innych przykładów wykorzystania podobnego zabiegu. Określ ich funkcję.

Ćwiczenie 2.5

Znajdź w tekście przykłady sytuacji, które prezentują reakcje bohatera (bohaterów) na dramaty innych więźniów obozu. Przywołaj odpowiednie cytaty. Zinterpretuj te sytuacje, rozważając, jakie efekty procesu zlagrowania demonstrowane są w ten sposób.

Definicja: **Behawioryzm**

Behawioryzm w literaturze – metoda konstruowania narracji i świata przedstawionego, polegająca na prezentowaniu bohaterów wyłącznie z perspektywy zewnętrznej, poprzez relacjonowanie ich zachowań, odruchów, wypowiedzi. Metoda behawiorystyczna rezygnuje z introspekcji, z analizy psychologicznej, z przedstawiania stanów wewnętrznych bohaterów. Metodą tą w literaturze światowej posługiwali się m.in. Ernest Hemingway i [John Dos Passos](#). Literacki behawioryzm ukształtował się pod wpływem rozwijanej w pierwszych dekadach XX wieku, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych, teorii behawiorystycznej w psychologii. Odrzucała ona metodę introspekcji jako niespełniającą kryteriów naukowej obserwacji i weryfikowalności. Zamiast tego behawioryści sugerowali badanie dających się obserwować intersubiektywnie zachowań człowieka, jego zewnętrznych reakcji na odbierane bodźce.

Ćwiczenie 3.1

Zapoznaj się z definicją metody behawiorystycznej w literaturze. Następnie przeanalizuj fragment opowiadania *Ludzie, którzy szli*, szukając dowodów zastosowania tej metody przez Borowskiego.

Ćwiczenie 3.2

Wskaż ten z przywołanych cytatów, który może być uznany za przykład metody behawiorystycznej w prozie Borowskiego.

Zaznacz prawidłową odpowiedź.

- „Blokowymi na Perskim Rynku były Słowaczki, znające język tych kobiet. Dziewczęta te miały za sobą parę lat obozu”.
- „Dnie były pełne wielkich wydarzeń. Na wybrzeżu Francji lądowały wojska sprzymierzone”.
- „Żyd położył jej rękę na ramieniu. Otrząsnęła się gwałtownie i zaczęła łkać. Wzruszyłem ramionami i wyszedłem z bloku”.

Ćwiczenie 3.3

Zastanów się i wyjaśnij, jaką funkcję pełni metoda behawiorystyczna w opowiadaniu. Weź pod uwagę związek tej metody z rozpoznaniem dotąd właściwościami człowieka zlagrowanego.

Wskazówka

Warto zwrócić uwagę uczniów na celowość zastosowanej przez Borowskiego metody behawiorystycznej. Prezentując człowieka zlagrowanego jako człowieka zredukowanego do cielesności, do fizjologii, do fizycznych reakcji na zewnętrzne bodźce, pisarz posługuje się takim narracyjnym ujęciem, które ze szczególną wyrazistością eksponuje tę właśnie redukcję. Rezygnacja z analizy psychologicznej wynika z dążenia do wiarygodnego przedstawienia człowieka urzeczowionego, funkcjonującego wyłącznie w granicach swej fizyczności.

Konteksty

Tadeusz Borowski [*ani wiersz, ani proza*]

ani wiersz, ani proza,
tylko kawał powroza,
tylko ziemia wilgotna
– oto droga powrotna.

ani chleb, ani wódka,
tylko gniew i złość krótka,
tylko grobów przybyło
– oto młodość i miłość.

ani sen ani jawa,
ani śmiech i zabawa,
tylko płacz nocą łapie
– oto nóż, sznur i papier.

Tadeusz Borowski, [*ani wiersz, ani proza*].

Ćwiczenie 4.1

Przeanalizuj tekst wiersza Tadeusza Borowskiego i na tej podstawie scharakteryzuj konstrukcję, postawę i sytuację egzystencjalną podmiotu lirycznego.

Ćwiczenie 4.2

Porównaj analizowane w poprzednim zadaniu aspekty postaci mówiącej w wierszu Tadeusza Borowskiego z konstrukcją, postawą i sytuacją egzystencjalną podmiotu lirycznego w wierszu Tadeusza Różewicza *Ocalony*. Zwróć uwagę przede wszystkim na różnice. Postaraj się określić je możliwie precyzyjnie.

Ćwiczenie 4.3

Opierając się na wnioskach z poprzedniego zadania, określ egzystencjalne konsekwencje, które, twoim zdaniem, wynikają z tak scharakteryzowanych postaw postaci mówiących w obu wierszach.

Zadaniowo

Ćwiczenie 5

Wykorzystując wnioski z analizy fragmentów opowiadań *U nas*, w *Auschwitzu* oraz *Ludzie, którzy szli*, przedstaw charakterystykę człowieka zlagrowanego w ujęciu zaprezentowanym przez Tadeusza Borowskiego.

Ćwiczenie 6

Rozważ w formie wypowiedzi pisemnej – rozprawki – następujący problem: „Nie tylko świadectwa historyczne. Znaczenie i aktualność literackich świadectw doświadczenia Holocaustu dla współczesnego człowieka i kultury”.